

**ВІЙНА
ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ!**

Війна!

Розгорілась війна, як велика пожежа, від моря до моря. Пів сьвіта горить і палає. Стали проти себе зі зброєю в руках міліони людей: з одного боку Москаль, Сербин, Француз та Англієць — з другого Німець та Австрієць; а за ними підуть: проти Россії Румун, Швед та Японець, проти Сербина Болгарин та Турок, проти Француза Італіянець, проти Англійця Американець. Пів сьвіта може захопити війна.

За що ж ведеться та війна, така велика, якої ще на сьвіті не було? Хто і задля чого викликає її?

Зробила се Россія, зробив се московський цар, зробили се московські міністри, генерали, чиновники, пани. Вони-то, ненаситні, як би могли зажерли би весь сьвіт; вони-то перед кількома літами вигнали міліони своїх хлопів-селян на заріз Японцеви, не давши своїм жовнірям (салдатам) ні куль, ні харчів (провіянту), а самі закрали міліони грошей по людських трупах і по селянській крові. Вони-то: московський цар, московські генерали, чиновники та їх зарадачі наймити-газетярі — юдили Сербів раз-в-раз проти Австрії — не тому, щоби хотіли їм справді помогти, а тому, щоби їх руками печену картоплю з жару витягати, а пізнійше над ними запанувати. Через те ми мали що кілька місяців мобілізації, че-

рез те від кількох років нависла над съвітом війна, через те тепер так тяжко стало жити робочим людям: хліборобам і робітникам, бо від двох літ і гроші подорожіли і роботи та фабрики спинились.

А всю ту трівогу спричинив московський цар та його посіпаки, що від ряду літ грозять війною сусідним державам та під'юджують одні народи проти других. Аж ось недавно підмовили вони Сербів убити австрійського престолонаслідника покійного Франца-Фердинанда. Коли-ж Австрія захотіла покарати сербських виновників сього убійства, то цар та його міністри вступились за Сербами, тай довели до отсеї страшної війни.

Вина за ту війну, за ріки людської крові, за купи людських трупів, за спалені села і знищенні міста, за слези і горе міліонів і міліонів жінок і дітей спадає отсе на голову московського царя, на його сумліня, спадає на Россію-Московщину!

За щож ведеть ся війна?

Не за Сербів — а за нас, Українців, за нашу українську землю і за наш український нарід!

Ми, Українці, живемо і в Австрії і в Россії. Є нас усіх на съвіті не мало, — 35 міліонів душ, як не більше! Більш як трийцять міліонів з сього живе під московським царем: у Холмщині, Волині, Поділії, Полісю, Київщині, Катеринославщині, Бесарабії та Херсонщині до Дніпра-ріки, та ще на схід за Дніпром: у Чернігівщині, Полтавщині, Харківщині, Вороніжчині, Курщині, Донщині та Кубанщині. Се все наша славна батьківська земля — Україна. В Австрії живе нас коло 5 міліонів душ: у Галичині, Буковині та на північній Угорщині.

Наше серце на Україні в Россії се велике місто

Київ, де наш князь Володимир Великий, 900 літ тому, хрестив наш народ; де колись, 270 років тому, панував український Батько, гетьман Богдан Хмельницький. Наше серце в Галичині, се місто Львів, основане нашим королем Данилом, потомком Володимира Великого, київського. Земля наша, Україна велика й богата, розкинулась на захід до Карпатських гір в Австрії, на схід далеко поза ріки Дніпро і Дон, на півднє до Чорного Моря та Кавказьких гір, на півночі до Пинських болот та московських лісів.

Ми, Українці, були колись славні та могутні, мали свою державу (імперію), своїх українських володарів (князів а потім гетьманів), своє українське військо, козаків, свою незалежну нії від кого країну та не знали ніякого чужого ярма. Коли в нас княжив Володимир Великий та заводив освіту і гарний державний лад, то Москва була ще диким народом далеко на півночі. Коли в нас на Україні була освіта, були висші школи в Київі, Острозі й у Львові, було вільне козацьке життя, то в Московщині царила кромішня тьма і неволя. Боронили ми славно свого краю від Турків і Татар, від Поляків (Ляхів), Москалів і від усякого іншого ворога. Тому яких 270 літ мали ми велику війну з Польщею та визволили велику частину України з під польської кормиги. Але Польща була тоді ще сильна держава, і через те задля тривкішого забезпечення від неї нашої України мусів наш Батько, гетьман Богдан Хмельницький, шукати помочі у московського царя.

В році 1654, у місті Переяславі, недалеко Дніпра, стала умова поміж Україною і Московщиною, поміж гетьманом Хмельницьким і царем Олексієм Романовим. Україна пішла під царську руку, як вільна, незалежна земля, що мала свій власний державний лад, свого гетьмана, своє військо, і свій скарб і свої закони та уряди. Москалі присягли не

мішатись в українські справи, а тільки мали спільно виступати проти спільногого ворога.

Та московські царі не додержали Переяславської умови. Вони зломили її віроломно та стали обмежати гетьманську владу, насилати московських воєводів і московські війська на Вкраїну, а наших селян повертати у кріпаків. Якжеж Українці, під проводом своїх гетьманів Петра Дорошенка й Івана Мазепи, зірвались до зброї проти віроломної Москви, то московські царі змовились з Поляками та віддали значну частину України назад під Польщу, а решту спустошили та врешті зруйнували останнє гніздо нашої волі, славну Запорожську Січ, 1775 року, (139 літ тому). Знищивши українське гетьманство, Москалі розібрали і Польщу, при чім заняли і решту українських земель. Щоби прихилити собі на той час українських селян, Москаль казав, буцімто він іде визволити нас з під Ляха; якже забрав усі ті землі, то взяв нас у кліщі ще гірше від Ляхів. Нашу батьківську мову спочевіряв, вигнав її з церкви і з урядів, назвав її мужицькою та хахлацькою. Наші церкви обсадив попами та епіскопами з самої Московщини, що слова українського не знають. Заборонив нам писати газети й книжки в нашій рідній мові. Завів висилку на Сибір, каторгу, самоволю поліції, жандармів та стражників. Скріпив панську силу над робочим народом. Богато вільних земель на Вкраїні забрав на казну, на царську родину, на московських генералів і панів, а українські селяни мусіли виселятись в далекі степи та в Сибір, бо дома не ставало народови землі. Москаль провадив кріваві, народови непотрібні війни: з Турком і Японцем, і другими народами на те тільки, щоби цар, міністри і генерали нажили гроший та мастків. Українських жовнірів (салдатів) посылано в чужі краї, сотками тисяч марно погибати за царські і московські справи а не за Вкраїну, не за свій край. Ось така гірка доля нашого народа під московським яром.

Чому Россія воює з Австрією?

Тому, бо хоче забрати собі ту частину українського народа, що живе під австрійським цісарем. Під Австрію дісталась західна частина нашої української землі, Галичина, з під Польщі 125 літ тому.

Австрійський уряд облегчив зараз долю селян-кріпаків, 1848 року зніс панщину та наділив селян волею і землею, а 1867-го року цісар Франц-Йосиф I, що ще до сего часу царює, надав усім народам Австрії конституцію. Конституція се таке право, що кожному народови і кождому чоловікови дає волю, свободу та голос у державних справах. Конституція се значить, що всяка віра має свободу, всі мови, які є в державі, рівно допущені до школи, церкви, суду і кожного уряду, всі люде мають рівні права, нікого не можна без суду держати у вязниці (тюрмі), вільно без пашпорту шукати зарібків чи оселитись, де хто хоче, неможна нікого заслати на есилку, вільно сходитись народови на всякі збори і наради, вільно в газетах чи на зборах ганити навіть урядників (чиновників), вільно основувати всякі спілки, союзи, товариства. А найважніше : те що весь нарід вибирає собі своїх послів (депутатів), голосуючи кождий, хто має 24 роки, прямо на посла, і ті посли радять про державні і народні справи.

Через те в Австрії свободно жити і кождій людині і кождій вірі і кождому народові. В Австрії ніхто, хто не злодій, не коновід, не обманець і не розбішака, не боїть ся жандармів, бо всякому вільно тут думати, говорити і писати, що хоче, аби тільки сам не робив лиха та не підмовляв до сього других. В Австрії живуть і православні і уніяти і штундисти (хрестителі) і євангелики (лютеране) і католики і жиди і магомедане (турецька віра), та всі вони

вдоволені, бо кождому з них вільно хвалити Бога, як уміє і як хоче. І неправду кажуть ті, що гласують, буцімто в Австрії переслідують православіє. Єсть же в Австрії православні Українці та Румуни на Буковині і вони вдоволені з австрійської свободи. В Австрії живуть і Німці і Чехи і Поляки і Словінці і Хорвати і Румуни, та всі вони мають свою рідну мову у своїх школах, церквах, судах і всіх других урядах, а чиновники (урядники) балакають тією мовою, що селяне їхньої рідної сторони. І неправда знов, буцімто в Галичині переслідують ся московську (російську) мову, бо в Австрії крім малої жмінки захожих з Россії Москалів ніхто по московськи не говорить.

І ми, Українці, живемо в Австрії свободно : маємо в Австрії свої школи й гімназії, свої церкви, своїх учених і чиновників, що говорять дома, в церкві, в суді та у всіх урядах по українськи. Маємо свої, українські спілки, товариства і газети, яких нам ніхто не забороняє. Маємо своїх українських послів у Відні та у Львові, що боронять там наших справ. І хоч наші сусіди, Поляки, чимало нам робили перепон — бо самі хотіли старшувати над нами — одначе ми не дали їм узяти себе під ноги, бо нам конституція дала спосіб боронитись від неволі і недолі. Зборами, газетами та товариствами ми, в Галичині, навчили наш народ постояти громадою за своє право, за свою долю, за свій український народ. І тепер наш робучий народ у Галичині й Буковині се вже не темна маса, а съвідомий своого права український народ, що вміє боротись за кращу долю. Се все завдячуємо ми власне австрійській конституції, яка дає нам спромогу свободно жити й розвиватись.

І се як-раз коле в очі царя та його московських поспіаків. Россія бачить, що ми в Галичині чим-раз съвідомійші та сильнійші. Россія боїть ся, що українська съвідомість з Галичини перекинеться через кордон, до Россії, на 30-міліонову Україну.

Поясненя до карти України.

На дальших сторінках подаємо карту України і сусідніх чужинецьких земель. Українські землі представлени на тій карті білим полем а сусідні, чужинецькі землі темним полем. З тієї карти бачимо зараз, які великі простори займає українська земля; сей простір України виносить кругло 850.000 квадратних кільометрів — значить, колиби всю українську землю поділити на поля, довгі і широкі на один кільометер (майже одну версту) то таких піль булоби в цілій Україні 850 тисяч.

Для ліпшого зрозуміння цього простору додаємо ще отсе порівнане:

Простір :	України, цілої,	850.000	кільом.	квадр.
	Австрії, цілої,	676.000	"	"
	Німеччини.	541.000	"	"
	Франції . . .	536.000	"	"
	Польщі . . .	200.000	"	"

Людність :	України цілої	33,600.000
	Франції . . .	39,000.000
	Австрії . . .	51,300.000
	Німеччини . . .	65,000.000
	Польщі, цілої	18,000.000

З цього бачимо, що наша Україна і простором і числом населення дорівнує першорядним державам Європи.

І россійська Україна прокинулась уже з вікового сну, встає з гробу, який їй викопала Москва. Поширюється українська съвідомість скрізь де живуть Українці. І доки живе Галичина, доки в Галичині триває під опікою конституційної Австрії український народний рух, доти не задавить його Москаль і на Україні россійській та не вспіє спинити його зросту. Ось чому Москаль хоче дістати Галичину у свої загарбувші руки. Москва хоче задавити наше народне житя в Галичині, щоби від Галичини не зайнялась ціла Україна. Москва хоче здобути Галичину, щоби здавити на віки наш народ. Тому Россія зачала війну з Австрією. Се війна за наше житя і смерть.

Що було би, як би Москаль забрав Галичину ?

Було би се страшне лихо для всого нашого народу і для кожного чоловіка з окрема. Москалі знищили би всі наші свободи, завели би тюрми, шибениці, ссылку в Сибір без суду, закрили би всі наші читальні, товариства, спілки, газети, відобрали би нам загальне виборче право, замкнули би в тюрму та вислали в Сибір, у страшну неволю, тисячі й тисячі съвідомих селян, робітників та інтелігентів, скасували би свободу віри та нашу мову по церквах і урядах, а завели би московщину у церкви та школи. Була би се руїна і смерть всого нашого житя в Галичині, а так само удар для українського житя на россійській Україні.

Як би — не дай Боже — Москалі увійшли в Галичину, то їх некультурні військові начальники, хоч би навіть солдати не хотіли сього самі робити, звелять їм різати наш безоборонний народ, палити

наші села, насилувати наших жінок, доньок та дівчат. А при тім не дивились би вони на се, чи село українське чи ні, але нищили би все без розбору. Тому ми недопустимо ніяк Москаля-Россіянина у Галичину, хоч би нас сотки тисяч мало трупом впасті. Краще нам згинути на полі бою, за наші села і хати, за наші мами, сестри, жінки і наші діти, як бачити наш край затоплений московською навалою.

Що дасть Українському народови побіда Австрії ?

Український народ у Россії тільки виграє від того як австрійські війська побідять россійську армію та зайдуть Україну. Побіда Австрії се побіда наша, се виграна для нашої народної справи, се краща доля для всіх нас Українців, чи ми з Австрії чи з Россії.

Австрійські війська не будуть рабувати, не будуть палити сіл ні мордувати мирного народу, бо Австрія воює не з невинним народом а з российською державою й армією московського царя. Тому українські селяне в Россії не повинні лякатись Австрії, але повинні витати австрійські війська як своїх освободителів з царського ярма.

Весь край, що його займе австрійська армія, раз на все визволить ся з під Москаля та дістане такі самі конституційні свободи й вольності, які мають усі народи в Австрії. Не буде тоді ссылки, шибениць, тюрми та урядницько - жандармської самової, але всякий буде мати безпеченство своєї особи, та без законного суду не піде до тюрми. Не буде пашпортів, але всякому буде вільно їхати та жити, де хоче і заробляти як хоче. Австрія принесе повну волю віри. Всі віри: православна, уніяцька, штундівська,

католицька і інші, будуть однаково шановані та кождому буде можна задержати свою віру.

З'окрема, що-до віри православної, то Австрія приверне знов нашу стародавню самостійну, українську православну церков, щоби православні Українці не були залежні від московських єпископів, від російського Синоду та мирських наставників сього Синоду (царя і оберпрокурора св. Синоду), тільки від своїх-же власних єпископів-Українців, як се було за часів давних київських митрополитів: Петра Могили, Борецького, Тукальського та за українських гетьманів.

Буде повна воля збиратись народови в товариства, спілки та збори, щоби добувати собі кращу долю та радитись над своїми справами. Буде повна воля писати та читати всякі газети на всяких мовах та всякого напряму (духа).

З'окрема нам, Українцям, буде повна воля вживати свою рідну, прадідну, українську мову в школах сільських, гімназіях і університетах, в наших церквах і судах. Тоді ми станемо освіченим народом та всі стануть нас у сьвіті шанувати. Тоді краще заживемо, маючи свою науку в зрозумілій нашим дітям мові і не дамо себе визискувати проворнійшим, розумнійшим чужинцям.

Нашим селянам покращає житя, бо прибуде їм землі. В краях, занятих австрійськими військами забереть ся землі царські (удільні), казньонні (державні) та землі московських панів і розділить ся їх між безземельних та малоземельних українських селян, особливе між тих, що будуть боротись проти Москвя за волю України. Робітникам по фабриках покращає доля, бо в Австрії є повна свобода робітничих організацій, спілок, страйків та забезпека плати на случай недуги, неспосібности до праці і старости. А головне, що вся Українська земля, занята

Австрією від Россії, дістане право сама собою порядкувати, як окремий край з окремим українським соймом (думою).

Самі собі будемо тоді господарями у своїм краю, бо наші-ж власні посли (депутати), будуть нам ухвалювати закони.

Тому-то побіда Австрії — се побіда наша!

Як поводитись нашим людям в захопленім війною краю?

Наші люди, Українці, двояким способом причасні до війни: як жовнїри (салдати) і як мирні хлібороби та робітники.

Як жовнїри (салдати) служать наші люди як в австрійській так і россійській армії. В австрійськім війську є цілі полки зложені з самих Українців, що радо пішли на війну проти царської Россії за нашу свободу. В россійськім війську нема чисто українських полків, бо Москаль навмисно мішає всякі народи у полках, щоби часом ті полки не збунтувались. Але в кождім майже россійськім полку є чимало Українців, яким певно гірко доводить ся наставляти свої груди за московських гнобителів.

Українські жовнїри в австрійськім війську, прийшовши в россійську Україну повинні тямити, що се не Москва а Україна, що по селах там живе не чужий нам народ, але кров з крови і кісті з кости нашої — наші рідні братя, Українці. Хоч вони трохи відмінної віри, як наш народ у Галичині, але кров і рід, мова та звичай у них ті самі, що в нас. Вони такі самі люди, той сам український народ, що ми з Галичини. Тому маймо серце до них та шануймо їх майно, їх села, церкви, хати, родини, жінки та ді-

ти — не робім ім ніякої кривди. Навпаки: як прийдемо в село та станемо по хатах, поворідимся по людськи, як культурні (освічені) люди. Приязно навчаймо селян, що не йдемо їх рабувати а визволятися з московського ярма. Навчаймо їх про нашу народну справу, про Україну, Австрію, Россію, розкажумо їм українську історію та даваймо їм читати отсю книжочку.

Українські салдати в россійськім війську нехай тямлять, що шкода їх крові і житя за россійську державу, за Москву і царя. Тому, як тільки зможуть, нехай покидають россійські полки та цілими громадами враз з оружем нехай перебігають до Австрійців. Нехай не стріляють до австрійського війська, але нехай виставляють білі стяги (фляги) та здаються Австрійцям.

А український народ у Россії, як прийдуть австрійські полки, нехай витає їх хлібом та сілю, як своїх спасителів.

Хто побідить?

Московські генерали та міністри люблять чванитись та перехвалюватись, що буцім-то нема сильнійшої армії за московську та буцім-то цар найсильніший на сьвіті володар. На ту самохвалибу скажемо: Що з того, що Россія велика на землю, коли та земля рідко заселена та має на півночі і на сході богато пустарів. До того ж Россія не подбала про освіту народу та через те там більшість людей неграмотна. Тому і жовнір (салдат) россійський мусить бути гірший за німецького або австрійського, бо чим висша освіта тим кращий жовнір (салдат). I офіцери россійські не такі добрі як у Німця та Австрійця. До того россійське військо не може йти на

війну з переконаня, але женуть його силою. Серед россійського війська велике невдоволене порядками в Россії, бо в Россії всі народи, всі селяне і робітники невдоволені та бунтують ся. Крім того россійська армія не дістасє на час ні харчів ні амуніції ні лікарської помочи, бо військові чиновники і доставці крадуть і циганять на десятки міліонів рублів. Так було у війні з Японцем і лиш тому Россія, хоч мала більше війська від Японця, війну соромно програла. Так є і тепер. В кінці в Россії дуже рідко покладені зелізничі шляхи і тому Россія не в силі ні скоро збирати війська ні перевозити його швидко з місця на місце, ні довезти йому на час харчів та амуніції. На папері пишуть генерали цареви рапорти, начебто в Россії війська досить, а по правді значно його менше та гірше воно харчоване як війська німецькі та австрійські. До тогож россійське військо готове все до бунту проти своїх старшин.

Натомість військо німецьке та австрійське, се
дві найкращі та найсильніші армії цілого світу.
Нарід в Австрії майже весь грамотний, а в Німеччині неграмотних цілком таки нема. Се нарід розумний, освічений, знає собі дати раду в сучасній війні. Офіцери в Австрії та Німеччині съміливі, людяні, розумні та знають своє діло, жовнір які мають за чоловіка. Таким офіцирам жовнір вірить та йде за ними съміливо в огонь. В Австрії і Німеччині жовнір знає за що він беть ся, знає, що царська Россія се воріг всего кращого ладу на світі, тюрма народів і робочих людей. Тому всі Українці, Німці, Чехи, Поляки, Мадяре, Хорвати і другі австрійські народи в такій згоді і мирі та з таким завзяттям ідуть проти спільногого ворога Россії. Харчі й амуніцію дістане німецький і австрійський жовнір на час, бо в Німеччині і Австрії є по магазинах великий лад і острій надзір та нема крадіжок. До того в Німеччині та Австрії густо покладені зелізниці і військо скоро збирається та скоро перевозить ся з місця на місце.

Поки Россія збере своє військо та доставить його з далека на границю, Австрія з Німеччиною кинуть на Россію все своє військо та побідять її. До того в Россії вибухне тепер революція селян, робітників, Поляків, Українців, Фінляндців, Литовців, Лотишів та Кавказців.

I нічого Россії не поможе поміч Франції та Англії. Франція має тепер кепську армію, яку вже Німці раз добре побили. Робітники, яких у Франції тьма-тьменна та які дуже противні війні, нерадо підуть проти Німця. Досить як Німець поставить проти Француза половину своєї армії. Англія-ж має силу тільки на морі а на суходолі ніякої сили не поставить. А Німець і Австрієць і на морі сильні, не тільки на суходолі.

Та ще гірше буде з Россією, як до Австрії і Німеччини грилучать ся: Румунія, Болгарія, Туреччина, Швеція і Японія та вдарят на Россію з півночи, півдня і заходу. Тоді прийде кінець царській Россії.

Побіда австрійсько-німецької армії над Россією певна, хочби навіть на інших полях війни Французам чи Англійцям пощастило. Се далеко, дуже далеко від Россії, тому не спинить погрому царських військ, бо ні Француз ні Англієць не прийдуть аж до Россії дати їй поміч. Ось чому, чи сяк чи так а Росія програти мусить.

За волю України!

Як Россію побідять, то вже вона перестане бути тою тюрмою народів і робочого народу, якою є тепер. Годі сего дня сказати, що з нею станеть ся. Але ми, Українці, повинні собі бажати, щоби від Россії відорвали всю Україну з Київом, Полтавою, Черніговом, Харковом, Донщиною, Кубанщиною та берегами

Чорного Моря. З такої великої землі утворено би на певно самостійну українську державу з столицею в нашім стародавнім Київі, де було би українське правительство і український парламент (дума), вибраний всім нашим народом.

Та в кождім разі погром Россії принесе визволене або всеї України або бодай частини її — а се знов приспішить визволене решти України.

Тому всі ми, хто съвідомий, що він не Россіянин, не Поляк а Українець, берім ся до діла та будьмо готові вмерти за те, щоби погромити Россію та визволити Україну.

Наші прадіди та пращурі, славні українські козаки, бородись славно за Україну, зросили своєю кровю наші ниви, клали буйні голови за волю України. Перед ними дріжала Татарва і Туреччина, Польща і Москва. Не жаліли вони свого життя та складали його в жертву за Україну в Криму, під Царгородом, під Жовтими Водами, Пилявцями та Берестечком, під Конотопом, Батурином та Полтавою, під Уманем та на окопах Запорожської Січи.

Не будьмо-ж гірші наших прадідів! Нехай оживе в нас давне козацтво, давний козацький дух! Зі зброєю в руках вигонім Россію з нашої землі, нехай Україна знов запишається свободою та щастем.

Тільки той нарід має право на свободу, що вміє і хоче постояти за неї! Хто ж хилить ся і корить ся, хто боїть ся смерти за рідний край, той і його діти на віки лишать ся в ярмі.

Українці в Галичині не тільки йдуть як австрійські жовніри визволяти Україну, але ще й зібрали своє українське військо з добровольців, що назвались на спомин славної Січи Запорожської: „Українські Січові Стрільці“. Всякий, хто здужає нести оруже, пристає до „Українських Січових Стрільців“.

ців“, бо се наша українська козаччина вертається —
Нехай воріг гине, нехай живе Україна!

Нехай залунає по всій Україні клич славного на-
шого гетьмана Івана Мазепи: „**Або добути — або**
дома не бути!“ До бою за волю України!
